

002/29 IMSA (Vassdragsnr. 002.KZ)

<u>Fylke(r):</u>	Hedmark
<u>Kommune(r):</u>	Stor-Elvdal, Ringeby, Øyer
<u>Kartblad N50:</u>	1818 II, 1917 IV, 1918 III,
<u>Nedbørfelt:</u>	502,5 km ²
<u>Toppunkt-utløpspunkt:</u>	1350 - 253 moh.
<u>Skoggrense:</u>	950 - 1050 moh.
<u>Marin grense:</u>	Hele feltet ligger over
<u>Naturgeografisk region:</u>	33d: Forfjellsregion med hovedsakelig nordlig boreal vegetasjon, underregion; Øvre Østerdalstypen 33e: Forfjellsregion med hovedsakelig nordlig boreal vegetasjon, underregion; Elverumstypen 35g: Fjellregionen i søndre del av fjellkjeden, underregion; Rondane
<u>Landskapsregion:</u>	9: Østerdalene 14: Fjellskogen i Sør-Norge
<u>Urørt natur:</u>	>5 km: 1 %, 3-5 km: 12 %, 1-3 km: 33 %
<u>SP-kategori/-gruppe:</u>	SP II
<u>Verneplanstatus:</u>	Vurdert i VP III
<u>Nasjonale laksevassdrag:</u>	-

Generell beskrivelse

Imsa er et vestlig sidevassdrag til Glomma og munner ut i denne ca. 20 km sør for Koppang. Feltet ligger mellom Ringebufjellet og Østerdalen, og grenser mot Atnavassdraget i nord. Klimaet er kontinentalt. Middelttemperaturen for året er beregnet til 0,5°C. Årsnedbøren ved Imssjøene er 600 mm, spesifikk avrenning 21,64 l/s/km² og middeltilsiget 10,87 m³/s.

Nesten halvparten av feltet ligger over tregrensen. Vassdragets lengdeutstrekning er ca. 60 km. Fjellområder dominerer i sørvest, med 13 topper over 1200 moh. Høyest er store Kvien, 1350 moh. Både langs søndre og nordre Eldåa finnes store myrdominerte områder. På nordøstsiden av Imsa er Nordre Famphøgda på 1320 moh det høyeste punktet. Bortsett fra en liten foss på ca. 20 m har Imsa et forholdsvis jevnt fall de 43 kilometerne fra Søndre Imssjø til utløpet. De to største vannene er Nordre og Søndre Imssjø, henholdsvis 619 og 616 moh. Bare 3 km før utløpet i Glomma kommer sideelva Eldåa, som drenerer de sørvestre delene av feltet (ca. 158 km²).

Fast bosetting finnes langs de nedre 3 km av elva, og et par personer bor i grenda nord for Nordre Imssjø. Det ligger spredte skogshusvær og hytter i feltet. Det går vei gjennom hoveddalføret.

Et rikt våtmarksområde, Åsdalstjønnå, er fredet som naturreservat.

Vassdraget har relativt gunstig vannkvalitet. Målinger fra 1981 viser pH mellom 6,0 og 7,4. Ledningsevnen varierte mye, fra 7 til 40 K₁₈ mikroS/cm. Verdier over 30 ble kun målt i Negardssjøen.

Geologisk mangfold

Nedbørfeltet ligger i sin helhet innenfor den eokambriske sparagmittformasjonen. Undergrunnen består mest av sandsteiner. Den lyse Moelvsparagmitta dominerer. Den mørkere Brøttumsparagmitta er vanligere vest for Imsroa og omkring Imssjøene. Foruten en rekke andre forholdsvis sure sparagmittbergarter, finnes små og spredte forekomster av Birikalk.

Imsa er typeområde for Sør-Hedmarks paleiske landformer med vidder og avrundede fjellhøyder. Øvre del av Imsas dal er strukturbestemt i retningen nordnordvest – sørsørøst. Nedenfor Søndre Imssjø bryter elva gjennom strukturen og følger en mer østlig retning. Nordsiden av Imsdalen fra Søndre Imssjøen og ned til Østerdalen er i det alt vesentlige oppfylt av løsmateriale. Øvre del av dalen er preget av dødisformer, mens glasifluviale terrasser dominerer lenger nedover i dalen. Interessante kvartærgeologiske lokaliteter er Åstdalen, det tørre overløpet ved Åstdalstangen, overløpet til Trya sør for Famphøgdene og dalfyllingen i selve Imsdalen.

Imsa har en betydelig bunntransport. Erosjonen foregår fra nord for samløpet med Leiråa og nedover. I Glåmdalen har Imsa bygget opp ei stor elvevifte. Der er elva forbygd, og elvas videre utvikling er dermed kunstig. Imsas vifte presser Glomma over mot den østre dalsiden slik at vifta danner en løsmasseterskel som er lokal erosjonsbasis for Koppangsøyene lenger oppe i Glomma.

*Middels verneverdi ***

Biologisk mangfold

I vassdraget finnes i hovedsak ørret. Bare i den nederste delen går andre arter opp fra Glomma. Steinulke og ørekyt er påvist. Tettheten av ørret i elver og bekker er relativt god. Imsa er viktig som gyteelv for langtvandrende storørret i Glomma. Sjøene har en tett bestand av småfallen ørret. Næringsforholdene er gode, men viktige næringsdyr som marflo og snegl/ muslinger er hardt nedbeitet. Feltet har få vann, og de karakteriseres som næringsfattige (oligotrofe). Bunndyrfaunaen i rennende vann er dominert av døgnfluer, knott, fjærmygg, vannmidd, steinfluer og vårfluer. Strandfaunaen er dominert av døgnfluer, vårfluer og fjærmygg. Størst mangfold har Imssjøene. Bløtbunnsfaunaen i innsjøene har lav tetthet og ble dominert av fåbørstemark og fjærmygglarver. Individtettheten er lav til middels høy. Det er totalt registrert 41 arter av krepsdyr, 28 arter vannlopper og 13 arter hoppekreps. Fire av artene er tidligere ikke påvist i Østerdalsområdet, og flere av artene har en spredt forekomst ellers i området. Antallet planktoniske krepsdyr er relativt høyt, med ni arter.

Artsfattige og lavproduktive vegetasjonstyper dominerer i alle høydeler, og vegetasjonen har et tydelig kontinentalt preg. Barskogsonen, subalpin sone og lavalpin sone er alle godt representert. Lavfuruskog, lyngfuruskog og til slutt lyngbjørkeskog avløser hverandre med økende høyde over havet. Opp til 400-500 moh. dekkes dalbunnen av furumoer med høye, rettstammede trær. Blåbærgranskogen har svært fattig og ensartet sammensetning. Blåbærfjellbjørkeskogen har et friskere preg enn granskogen, og høgstauesamfunn finnes også hyppigere i bjørkebeltet enn nede i barskogsonen. I fjellet dekker nøysomme, reinlavrike ris- og buskheier ca. 80 % av arealet. Det finnes noen få lokaliteter med rik fjellvegetasjon. Vierkratt med høgstauder er relativt vanlig langs elver og bekker.

I Imsa og Trya er det til sammen påvist 363 arter av karplanter, hvilket er på høyde med Atna lenger nord. Enkelte få og rike lokaliteter trekker artsantallet opp. Blant de østlige artene finnes en rekke sjeldne arter med bare ett til to funnsteder. Den rødlistede og fredede orkidéen marisko er funnet i nedre deler, og klåved og dvergtettegras vokser ved grensen av sine utbredelsesområder. Det er knyttet stor interesse til kontinuitetsskogen fra Søndre Imssjø og sørover og vestover. Her ble det i 1999 foreslått opprettet et Samdalen naturreservat på vel 6 km². Det er påvist 15 rødlistete arter av sopp og lav, og i tillegg flere andre spesielle arter.

De viktigste viltområdene er nedre del av Imsdalen og Åsdalstjønnna. Alle fire hjortedyrartene forekommer. Elg har viktige sommer- og spesielt vinterbeiter i dalen nedenfor sjøene. Villrein bruker de høyereliggende partiene, og har trekkveier langs sørvestre grense av feltet samt øst og vest for Åsdalstjønnna. Kvienområdet er kjent som et godt helårsområde for villrein. Rådyr og hjort forekommer i mindre antall. Reinen i Rondane utgjør sammen med reinen i Snøhetta, Knutshø og Sølnekletten restene av den opprinnelige norske villreinen. Alle de fire store rovdyrene forekommer, de siste årene også med regelmessig forekomst av jerv og ulv. Bever etablerte seg fra 1970-tallet og utover.

Begge rypeartene, storfugl, orrfugl og jerpe finnes. Lirype har spesielt gode biotoper langs sørvestgrensen av feltet, og i området mellom Imssjøene og Famphøgden. Ender og vadere er spesielt godt representert i Åsdalstjønnna naturreservat. Av rødlistete arter synes bergand og svartand å være faste hekkefugler, sjørørre kan hekke, og storlom, havelle og myrhauk er observert. Et annet område med høyt arts mangfold er elvesletta i nordenden av Nordre Imssjø. Her er det påvist mange spurvefuglarter. Rødlistearten kongeørn har etter alt å dømme tre etablerte par i nedbørfeltet.

*Stor/Meget stor verneverdi ***(*)*

Landskapsbilde

Landskapet kan i planfaglig sammenheng defineres som de samlede fysiske omgivelser som omgir oss utendørs. Når et menneskeverk innføres i et landskap, fordrives ikke et stykke landskap, det som skjer er at landskapet endrer karakter.

Når man beveger seg oppover Østerdalen, møter man de første partiene med større høydeforskjeller i dette området hvor Sør-Østerdal går over i Midt-Østerdal. Hele nedbørfeltet har i hovedsak rolige landskapsformer, men Eldådalen skiller seg ut, med dypt nedskåret dalgang, til dels med preg av canyon. Også Rokkåa og flere bekker ved Imssjøene har skåret seg dypt ned i terrenget.

*Stor verneverdi ****

Friluftsliv

De innerste, vestlige 60 % av nedbørfeltet er klassifisert som viktig friluftsområde, prioritert i offentlig plansammenheng. Høyfjellsområdene er egnet til fot- og skiturer, mens skogområdene flere steder er nesten uframkommelige pga. tett vegetasjon og ulendt terreng. En av DNTs merkede ruter over Ringebufjellet passerer en liten del av feltet lengst i nordvest. Imsa er godt egnet til elvepadling. Nedbørfeltet har ingen store hyttefelt og få spredte hytter. Den største konsentrasjonen er ca. ti seterhus og fritidsboliger ved Negardsgammelsetra.

Det er relativt gode jakt- og fiskemuligheter. I lavere deler finnes en del skogsbær. Flere myrer har tidvis gode molteforekomster. Området har størst betydning for lokalbefolkningen og for folk bosatt innenfor regionen. Feltet brukes til turgåing sommer som vinter. Spesielt Famphøgden er et viktig utfartsområde for befolkningen på Koppang. De viktigste fiskevannene er Imssjøene, Åsdalstjønnen og Negardssjøen. Det er vanlig å bruke robåt i tilknytning til fisket. Av jakt er reinsjakt og elgjakt av størst betydning. Også ikke-grunneiere har adgang til villreinjakt, og til storviltjakt på statens grunn. For småviltjegerne selges jaktkort både på statens grunn og på private områder.

*Stor verdi ****

Kulturmiljø

Det er registrert ca. 550 faste kulturminner samlet for Imsa og Trya-vassdraget. Langt de fleste ligger langs Imsa. Det er funnet bl.a. 227 fangstgraver og fangstgroper for rein og elg, 9 bogastiller samt enkelte minner etter jernutvinning, alle disse er fredet. Dessuten blant annet 29 fiskebuer/naust, 95 løer og buer, tjæremiler, 25 ulike anlegg og tufter etter skogsdrift, 7 gårdsbruk, 7 seteranlegg, utslåtter, 2 jakthytter, 2 bruer – alle fra nyere tid. Fast bosetting ble etablert i området omkring 1680.

Kulturminnene fra tiden før den faste bosettingen omkring 1680 er ensidig sammensatt, sannsynligvis bare knyttet til fangst av villrein og elg. Den yngre bestanden av kulturminner er mer mangfoldig. Både de eldre og yngre minnene er trolig typiske for området sør for Rondane og mellom Gudbrandsdalen og Østerdalen. Setergrendene ser ut til å skille seg fra det vanlige med usedvanlig mange og store hus på hver seter, også fiskeværet på Butangen må regnes som et sjeldent kulturminne. Fordi det ikke tidligere er gjort arkeologiske undersøkelser og funn i området, må en tillegge fangstminnene et stort kunnskapspotensiale i lokal og regional sammenheng. Også minner knyttet til seterbruk, skogsdrift og andre utmarksnæringer har kunnskapspotensiale av betydning, mens gårdene har noe mindre verdi som historisk dokument fordi så lite er bevart av den eldre bebyggelsen. Minnene med stort kunnskapspotensiale har også stor allmenn og pedagogisk verdi, særlig fangstminnene, setrene og tømmerfløtingsanleggene. Mange av dem er godt bevart og lett tilgjengelig. De fleste kulturminnene er nær knyttet til elver og vann langs hoved- eller sidevassdragene.

*Meget stor verneverdi *****

Samiske interesser

Det er ikke registrert samiske interesser tilknyttet nedbørfeltet.

Landbruk

Det er i hovedsak store og produktive skogsområder i nedbørfeltet. Det finnes noe dyrka mark og bebyggelse i nedre del av vannstrengen. Det er et aktivt seterbruk sør for Imsa med viktige beiteressurser for Gålå og Messelsetrene. I verneplan III er produktivt skogsareal oppgitt til

ca. 170 000 daa, mens jordbruksareal og dyrkingsjord til sammen utgjør ca. 9 500 daa.

*Stor verdi *** (Verneplan III)*